

Handelsbankens historia

Handelsbanken

Handelsbankens historia

Handelsbankens historia går tillbaka till 1871 då ett antal framträdande företag och personer inom Stockholms näringsliv grundade Stockholms Handelsbank. Den 1 juli 1871 öppnade banken verksamhet i hyrda lokaler vid Kornhamnstorg i Gamla stan, som då ännu var Stockholms kommersiella och finansiella centrum.

Redan från början proklamerades att banken skulle ägna sig åt "den egentliga bankverksamheten" med in- och utlåning och koncentrera sig på den lokala bankmarknaden, det vill säga huvudstadens näringsliv. Bankens första verksamhetsår var mycket lyckosamma och redan efter ett par år hade Handelsbanken en stark ställning bland Stockholms banker. Det första avdelningskontoret öppnades 1874 i Jönköping.

Den Frænckelska perioden

Under de första åren av 1880-talet växte banken snabbare än konkurrenterna. Den stora byggkraschen i Stockholm 1885 samt den påföljande konjunkturnedgången drabbade den tidigare expansiva banken. Efter svaga resultat i början av 1890-talet krävde bankens ägare en ny ledning och 1893 fick banken en ny chef i bankiren Louis Frænckel, som kom att leda banken i 18 år fram till 1911.

Något år efter Frænckels tillträde resulterade den snabba ekonomiska utvecklingen i en starkt ökad efterfrågan på banktjänster. Konkurrensen mellan bankerna var hård. Frænckels strategi för ökad lönsamhet var att ge en ökad tyngdpunkt mot obligations- och valutaaffärer.

1896 flyttades huvudkontoret från Gamla stan till hyrda lokaler i Stockholms nya affärscentrum på nedre Norrmalm. Först 1905 och långt efter sina två huvudkonkurrenter, flyttade Handelsbanken in i ett eget bankpalats beläget vid Kungsträdgårdsgatan, där bankens huvudkontor, nu starkt utvidgat, fortfarande ligger. Banken hade då ett 50-tal anställda fördelade på 6 kontor. År 1905 uppgick årets vinst till 1,5 miljoner kronor och K/I-talet var imponerande 0,31.

Stockholms Handelsbank expanderar till

Svenska Handelsbanken

1900-talets första decennier kan i såväl Sverige som i övriga Europa betecknas som banksammanslagningarnas tid. I Sverige mer än halverades antalet banker. För Handelsbankens del ägde det första stora förvärvet rum 1914 genom sammanslagningen med Bankaktiebolaget Norra Sverige.

Därmed utvidgades bankens verksamhet betydligt i de starkt expanderade norra delarna av landet med kontor på 36 nya orter, främst längs norrlandskusten.

Medan konkurrentbankerna under denna konsoliderings tid expanderade väster och söder ut i landet blickade Handelsbankens ledning fortsatt åt norr där skogsindustrin hade goda tider. Handelsbanken stärkte ytterligare sin ställning i detta framtidsland år 1917 genom förvärvet av Norrlandsbanken och dess 79 kontor. Liksom Bankaktiebolaget Norra Sverige var Norrlandsbanken en produkt av fusioner mellan flera olika mindre banker.

Trots att de norrländska förvärven förbättrade relationen mellan in- och utlåning, visade det sig snart vara oklokt med en sådan stark koncentration till norra Sverige. Under 1918 öppnade Handelsbanken nya kontor i såväl Göteborg som Malmö. Även i södra Sverige fanns ett för Stockholmsbanker attraktivt inlåningsöverskott och 1919 förvärvades Bankaktiebolaget Södra Sverige med 67 kontor.

Efter sammanslagningen med Bankaktiebolaget Södra Sverige ändrades bankens namn till Svenska Handelsbanken.

Stockholms Handelsbanks första kontor vid Kornhamnstorg, Gamla Stan.

Stockholms Handelsbank flyttade huvudkontoret till Kungsträdgården 1905.

En storbank mellan två världskrig

År 1921 firade Handelsbanken 50-års-jubileum men, årsredovisningen var inget evangelium utan var fylld av oro över världskrigets negativa effekter på ekonomin. "De svåra förhållanden, under vilket näringslivet lidit, hava icke lämnat bankens verksamhet oberörd" konstaterar styrelsen i sin rapport och meddelar att "avsevärda belopp... föreslås till avskrivning på grund av förluster." Även de två följande åren tyngs av lågkonjunkturen. Under senare delen av 1920-talet blir dock det ekonomiska läget mer gynnsamt och banken kan rapportera högre vinster. Världsdepressionen under 1930-talets första hälft påverkar dock rörelsen negativt och de årliga nettovinsterna mer än halveras. Under de sista åren innan krigsutbrottet sker dock en återhämtning.

Under mellankrigstiden fortsatte konsolideringen på den svenska bankmarknaden. Handelsbanken kunde, bl a till följd av förvärv av t ex Mälarebanken 1926, i stort bibehålla antalet kontor på en stabil nivå om drygt 260. Samtidigt drog övriga banker drastiskt ned på antalet kontor. Detta resulterade i att, när andra världskriget bröt ut 1939, var vart fjärde bankkontor i landet ett Handelsbankskontor. Antalet anställda uppgick till drygt 2 000 personer.

Expansionen fortsätter

Under efterkrigstiden fortsatte Handelsbankens expansion på en allt mer konsoliderad svensk bankmarknad. Förvärven av Vänersborgsbanken och Norrköpings Folkbank under 1940-

talet, följdes av köp av Luleå Folkbank och Gotlandsbanken på 1950-talet.

1955 köptes hypoteksbolaget SIGAB som i början av 1990-talet namnändrades till Handelsbanken Hypotek. Sveriges första finansbolag, Svenska Finans, bildades av Handelsbanken 1963. Bolaget namnändrades 1991 till Handelsbanken Finans. 1971 övertog Handelsbanken generalagenturen för försäljning av de s k Koncentrafonderna. Detta blev grunden till Handelsbanken Fonder.

Den långa raden av förvärvade svenska provinsbanker fulländades 1990 genom förvärvet av Skånska Banken. Träffande nog beskrevs detta förvärv, då det presenterades, som en milstolpe. Handelsbankens expansion skulle visserligen komma att fortsätta, men då att ta nya vägar.

Kontoret i Ånge omkring 1930.

Från bankaktiebolaget Södra Sverige övertogs 1919 den oktagon som sedan under lång tid kom att fungera som Svenska Handelsbankens symbol.

Jan Wallander decentraliserar

Under 1969 råkade Handelsbanken i allvarlig kris. Ledningen avgick och i början av 1970 rekryterades Jan Wallander från den norrländska provinsbanken Sundsvallsbanken till ny VD för Handelsbanken. Wallander förde med sig idéer som man börjat praktisera i Sundsvallsbanken. Beslut togs om en långtgående decentralisering av Handelsbankens organisation. För att klara av större kunders behov, behövde emellertid kontoren stöd från specialister. Kontoren fördes därför ihop i större enheter. Om dessa enheter fick ungefär samma storlek som Sundsvallsbanken skulle de inte bli ohanterligt stora. Bankens kontor delades därför in i ett antal regionbanker om cirka 70 kontor vardera. De nya regionbankerna hade en egen styrelse och en i hög grad självständig ställning.

I den nya decentraliserade organisationen kom en stor del av det tidigare huvudkontorets uppgifter att föras ut till de regionala huvudkontoren medan andra funktioner inte längre behövdes. I den senare gruppen ingick den centrala enhet som arbetade med budgetering. Wallanders uppfattning var att budgetering inte bara var "ett onödigt ont" utan i vissa lägen direkt farligt. I stället utvecklades ett nytt ekonomiskt redovisnings- och styrsystem baserat på verkligt resultatutfall.

Den nya Handelsbanksorganisationen kom istället för volym att fokusera på lönsamhet. Målet var, och är fortfarande, att

räntabiliteten ska överstiga genomsnittet för övriga börsnoterade banker. Från att under slutet av 1960-talet ha haft en lägre lönsamhet än konkurrenterna nådde Handelsbanken upp till de övriga bankernas lönsamhet 1971.

Sedan 1972 har Handelsbanken uppnått målet att vara lönsammare än genomsnittet för övriga börsnoterade banker.

En förutsättning för att nå högre lönsamhet än andra banker som verkar på samma marknad med samma förutsättningar, är att de anställda gör en bättre insats än vad som är normalt för branschen. Bankens ledning ansåg därför att det var skäligt att de anställda fick del av ett sådant merresultat. Samtidigt fördes vid denna tid en livlig debatt i samhället om hur de anställdas inflytande i företagen kunde förbättras. För räkenskapsåret 1973 beslöt bankens styrelse att avsätta 10 mnkr till en av facket i banken bildad vinstandelsstiftelse kallad Oktogonen. Medlen placerades i Handelsbanksaktier och gav därmed de anställda ägarrepresentation i bankens styrelse. Genom att de förvaltade medlen inte betalades ut direkt utan först vid pensionering, blev Oktogonen en kunnig långsiktig storägare: en bristvara i många företag. Bankens goda resultatutveckling möjliggjorde nya avsättningar de kommande åren och en stor del av medlen placerades i Handelsbanksaktier. Sedan 1998 står Oktogonen som ägare till 10% av rösterna i Handelsbanken.

Jan Wallander, Handelsbankens VD 1970-1978 och styrelseordförande 1978-1991.

Bankkrisen i början av 1990-talet resulterade i krigsrubriker i tidningarna.

Handelsbanken klarar den stora bankkrisen

Under 1980-talets utdragna högkonjunktur hade bankutlåningen i Sverige ökat osedvanligt snabbt. En stor del av utlåningen gick till spekulativa investeringar. Hösten 1990 började den allvarliga svenska bankkrisen som en följd av en djup recession. Det var framförallt företagsutlåningen som orsakade de svenska bankernas gigantiska kreditförluster. Svenska statens kostnader för stöd till banksektorn uppgick till ofattbara 66 miljarder kronor. Under bankkrisen var Handelsbanken den enda av de större svenska bankerna som inte tvingades diskutera statligt stöd. Handelsbanken kunde utnyttja den uppkomna situationen till att flytta fram positionerna på bankmarknaden. Så ökade till exempel Handelsbanken andel av den svenska hushållens inlåning från 11% 1990 till drygt 17% vid decenniets slut.

Bankens starka kapitalsituation utnyttjades 1997 – ett år som kännetecknades av flera strukturaffärer inom bankbranschen – då Handelsbanken kunde köpa Stadshypotek kontant. Stadshypotekets utlåningsverksamhet integrerades omgående med bankens kontorsnät.

Offensiv i Norden och Storbritannien

Den svenska valutaregleringen avvecklades 1989. Svensk bankmarknad blev därmed mer internationell. Handelsbanken stod väl rustad för denna förändring. Under 1980-talet hade banken byggt upp en utlandsverksamhet med filialkontor och dotterbolag i till exempel London, New York och Singapore.

Kan Handelsbankens framgångsrika modell i Sverige också användas för att bedriva fullständig bankverksamhet i andra länder? Utifrån sådana överväganden beslöt 1989 Handelsbanken att öppna verksamhet i Norge. I början av 1990 lades ett kontantbud på Oslo Handelsbank. Genom en kombination av organisk tillväxt och förvärv av Stavanger Bank 1991 kunde Handelsbanken utnyttja det historiska tillfället till expansion, som den norska bankkrisen i början av 1990-talet skapat. Under 1990-talet byggde banken upp ett rikstäckande kontorsnät i Norge som kompletterades 1999 genom köpet av Bergensbanken.

I Finland förvärvade Handelsbanken 1995 de friska delarna av Skopbank samtidigt som banken beslöt att öppna kontor i flera större finska städer. Handelsbanken blev därmed Finlands fjärde största bank.

I Danmark öppnades Handelsbankens första kontor 1996. Detta Köpenhamns-kontor fick snart efterföljare i andra delar av landet. År 2001 köpte Handelsbanken den på Jylland så starka Midtbank. Genom förvärvet blev Handelsbanken den femte största banken i Danmark med 32 kontor.

I början av 1980-talet startade Handelsbanken bankverksamhet i Storbritannien. Inriktningen var till en början Nordenrelaterade företagsaffärer. Hösten 1999 beslöt banken att utvidga verksamheten och erbjuda brittiska privat- och företagskunder ett komplett utbud av tjänster. Flera nya kontor öppnades. Sedan halvårsskiftet 2002 drivs den brittiska verksamheten i regionbanksform och efter samma principer som kontorsrörelsen i Norden.

Ökat intresse för livförsäkringar

1990-talet kom även att kännetecknas av branschglidning inom finans och försäkring. Pensionssparandet blev en allt viktigare del av det långsiktiga sparandet för bankens kunder. Mot bakgrund av detta förvärvades 1992 det ömsesidiga livförsäkringsbolaget RKA. I samband med köpet bytte bolaget namn till Handelsbanken Liv. Sedan lagen ändrats kunde Handelsbanken Liv den 1 januari 2002 ombildas från ett ömsesidigt bedrivet livaktiebolag till vinstutdelande. Detta var den första ombildningen i sitt slag som genomfördes i Sverige. Innan ombildningen hade de kunder som berördes givits möjlighet att ta ställning till förändringen. Av de röstande var 98% för en ombildning.

I mars 2001 förvärvades livförsäkringsbolaget SPP. Genom köpet blev Handelsbanken näst störst på den svenska livförsäkringsmarknaden. Målsättningen vid förvärvet var att ombilda även SPP till ett vinstutdelande livförsäkringsbolag. På försommaren 2004 röstade även SPPs kunder för en ombildning.

Sedan Finansinspektionen i april 2005 tillstyrkt ombildningen, beslöt bankens styrelse i oktober 2005 att kapitalisera SPP för att möjliggöra en ombildning av bolaget den 1 januari 2006 till ett vinstutdelande livförsäkringsbolag.

Handelsbanken idag

Handelsbanken är en av Nordens ledande banker med en balansomsättning om cirka 1 500 mdkr. Antalet anställda är drygt 9 000.

Handelsbanken är en universalbank med ett komplett utbud av finansiella tjänster såsom traditionella privat- och företags-tjänster, investment banking, trading, finansiering, placering inom aktie- och räntemarknad och livförsäkring.

Handelsbanken står starkt på den svenska marknaden med drygt 450 kontor. Banken har även ett så gott som rikstäckande kontorsnät i de övriga nordiska länderna. I Storbritannien har Handelsbanken ett 20-tal kontor.

Banken verksamhet i övriga världen är anpassad för att ge nordiska och brittiska kunder bra service och fånga upp utländska kunders affärer relaterade till Norden och Storbritannien.

I koncernen ingår Handelsbanken Fonder, Handelsbanken Finans, Handelsbanken Liv, SPP, Stadshypotek samt Stadshypotek Bank.

Handelsbankens huvudkontor ligger sedan 1905 vid Kungsträdgården i Stockholm.

December 2005

Handelsbanken